

İmam-Hatip Ortaokulu Öğrencilerinin Lise Tercihi Yönelimlerini Etkileyen Faktörler (Kartal İlçesi Örneği)

Factors Affecting the High School Preference Orientations of Imam-Hatip Secondary School Students

Harun TÜYSÜZ

Dr., İlçe Milli Eğitim Müdürü, Milli Eğitim Bakanlığı

Phd., Provincial National Education Governor,
Ministry of Education
İstanbul / TURKEY

harun_54@hotmail.com

ORCID: 0000-0002-5670-7430

Selim YİĞİT

Öğretmen, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü,
Milli Eğitim Bakanlığı

Teacher, District Directorate of National
Education, Ministry of Education
İstanbul / TURKEY

selimyigitmem@gmail.com

ORCID: 0000-0002-2805-0902

Zafer KAMAK

Öğretmen, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Milli Eğitim Bakanlığı
Teacher, District Directorate of National Education, Ministry of Education
İstanbul / TURKEY

zaferkamak@hotmail.com

ORCID: 0000-0001-5256-5554

DOI: 10.56720/mevzu.1226929

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi/ Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 30 Aralık / December 2022

Kabul Tarihi / Date Accepted: 12 Şubat / February 2023

Yayın Tarihi / Date Published: 15 Mart / March 2023

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Mart / March 2023

Atıf / Citation: TÜYSÜZ, H., YİĞİT, S. ve KAMAK, Z. (2023). İmam-Hatip Ortaokulu Öğrencilerinin Lise Tercihi Yönelimlerini Etkileyen Faktörler (Kartal İlçesi Örneği) *Mevzu: Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (Mart 2023): 157-180 DOI: 10.56720/mevzu.1226929

İntihal: Bu makale, iThenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism detected.

web:<http://dergipark.gov.tr/mevzu|mailto:mevzusbd@gmail.com>

Copyright © CC BY-NC 4.0

Öz

Bu araştırmada; imam hatip ortaokulu öğrencilerinin lise tercihi yönelimlerini etkileyen faktörler incelenmiştir. Öğrencilerin, lise seçimlerini etkileyen sebeplerle ilgili durumların tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni ile yürütülmüştür. Araştırmanın evrenini İstanbul Kartal İlçesi İmam-Hatip Ortaokullarından mezun olan 20 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunda amaçlı örnekleme yöntemlerinden “maksimum çeşitlilik” örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenen ve çalışmaya gönüllü olarak katılmak isteyen 20 öğrenci yer almaktadır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre; LGS öncesi süreçte, öğrencilerin en çok sekizinci sınıfta sınava hazırlık döneminde lise tercihlerine karar verirken, en az ortaokul başlangıç döneminde karar verdikleri; LGS sonrası süreçte ise sınav sonrası kararlarının şekillendiği, sınav tarihi yaklaştığında karar verme eğiliminin arttığı, yüksek yüzdelik dilime sahip öğrencilerin kararlarını erken dönemde verdikleri buna göre sadece sınıf düzeyinin belirleyici etken olmadığı; öğrencilerin kararlarına etki eden öncelikli sosyal çevrenin aile bireyleri olduğu ancak aile bireylerinden sonra LGS öncesi dönemde arkadaş çevresinin, LGS sonrası dönemde ise okul rehberlik servisinin daha etkili olduğu; lise müfredatında yer alan yabancı dil derslerinin çeşitliliği yüksek yüzdelik dilime sahip öğrencilerin lise türü seçimlerinde etkili olduğu, literatürdeki diğer çalışmalardan farklı olarak mezun olunan okul türü ile ilgili olumlu ve olumsuz tecrübelerin öğrencilerin lise tercih yönelimlerinde etkili olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tercih Yönelimleri, İmam-Hatip Ortaokulu Öğrencileri, LGS

Abstract

In this research; imam hatip secondary school students' high school preference orientations and factors affecting their orientations were examined. The aim of this study is to determine which type of high schools that students prefer and the factors that affect their preferences. The research was conducted with phenomenology (phenomenology) design, one of the qualitative research methods. The universe of the research consists of 20 students who graduated from imam-hatip secondary schools in Istanbul Kartal district. The students

who were determined by using the "maximum diversity" sampling method, one of the purposive sampling methods, and who wanted to participate in the study voluntarily. According to the findings; in the pre-LGS process, while most of the students decide on their high school preferences at 8th grade during the exam preparation period, least of them decide at the beginning of secondary school; in the post-LGS process, on the other hand the tendency to make decisions increases when the exam date approaches, the students who get high score decide at the beginning of the secondary school so the grade level is not only the determining factor; the most effective social environment that affects students' decisions is their family members, after family members, their friends in the pre-LGS period and the school guidance service in the post-LGS period are more effective; it has been concluded that the variety of foreign language courses in the high school curriculum are effective in choosing the high school type of students with a high scores and unlike other studies in the literature, positive and negative experiences related to the type of school graduated from are effective in the high school preference orientations of the students.

Keywords: Preference Orientations, Imam-Hatip Secondary School Students, LGS

1.Giriş

Eğitim sistemimizin temel amacı; topluma karşı sorumluluklarını bilen nitelikli insan yetiştirilmesi ve öğretmen, öğrenci, ebeveyn iş birliği içerisinde eğitim-öğretim sürecini etkili bir şekilde planlayarak bireyin milli eğitim hedeflerine yönlendirilmesidir (MEB, 1973). Bu, okul öncesinden başlayıp lisanüstü eğitime kadar uzanan bir eğitim alma sürecidir. Öğrenciler eğitimlerini başarı ile tamamladıkça bir alt seviyeden diğerine geçerler. İyi bir hayat ve kariyere ulaşmak isteyen öğrencilerin eğitimin her aşamasında yeterli bir öğrenme ortamına sahip olmaları önem arz etmektedir. Eğitim sistemimizde ortaokulu bitiren öğrenciler merkezi sınav sonrası aldıkları puan doğrultusunda farklı tür liseleri tercih edebilmektedirler. Öğrencilerde ve ailelerinde, merkezi sınavda alınacak iyi bir puan ile sınavlı bir okula yerleşildiği takdirde iyi bir üniversite ve parlak bir gelecek yolunun açılacağı kanaatinin yaygın olduğu (Atlı ve Gür, 2019); öğrencilerin geleceklerini ilgilendiren bu karar

aşamasında, sorumluluğu aile bireyleri ve yakınlarına bıraktıkları ve kararsızlık yaşadıkları, bu sebeple öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun okul türlerine yerleştirilebilme gerekliliği, yapılan araştırmalarla tespit edilmiştir (Bacanlı, 2012; Çakır, 2004; Gati ve Saka, 2001). Ülkemizde ortaöğretime öğrenciler sınava dayalı olarak seçilirken, diğer ülkelerde kademeler arası geçişte sınav yerine notlar ve öğretmen tavsiyeleri gibi diğer faktörler dikkate alınmaktadır (Aykaç ve Atar, 2014).

Ülkemizde 2017 yılından itibaren uygulamaya sokulan Liselere Geçiş Sınavı (LGS) sisteminde, sınav puanı üstünlüğüne göre öğrenci kabul eden ortaöğretim kurumlarının kontenjanı azaltılarak adrese dayalı öğrenci kabul eden kurumlara öğrenci yerleştirme hedeflenmiştir. Ortaöğretim kurumlarına yerleştirmenin sınavlarda alınan puandan daha çok öğrencinin nerede yaşadığına bağlı yerleştirmenin yapıldığı bu sistemde, öğrencilerin yüzde 90'ı, adrese göre yerleştirilirken kalan yüzde 10'luk kısmının ise sınav puanına göre proje uygulayan liselere yerleştirilmesi amaçlanmıştır (Yılmaz, 2017). Merkezi yerleştirme puanı ile öğrenci alan bu Anadolu, Sosyal Bilimler, Fen ve İmam-Hatip Liseleri programlarına, öğrencilerin tercihleri doğrultusunda, kontenjan dâhilinde, puan üstünlüğüne göre yerleştirme yapılmaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı 2018).

Millî Eğitim Bakanlığı istatistik verilerine göre 10.09.2021 tarihi itibari ile Türkiye genelinde Ortaokul düzeyinde 16.682 kurumda 4.901.158 ortaokul öğrencisi mevcuttur. Bu rakamlar içinde İmam-Hatip Ortaokulları (İHO) 3427 kurum 714.297 öğrenci ile önemli bir yer tutmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) (2021b) TBMM’de 2012 yılında kabul edilip Resmî Gazete ’de yayımlanarak yürürlüğe giren “İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile İmam-hatip liselerinin sekiz yıl kesintisiz eğitim kapsamında kapanan ortaokul bölümlerinin on dört yıl aradan sonra bağımsız veya İmam Hatip Lisesi bünyesinde tekrar açılabilmesi mümkün hale gelmiştir (Öcal, 2015).

Ortaokul kısımlarının 2012 yılında yeniden açılması sonrasında, İmam Hatip Ortaokulları ve Liseleri ilgili oluşan literatüre bakıldığında İHO öğrencilerinden ziyade, İmam-Hatip Lisesinde okuyan öğrenciler ve bu öğrencilerin üniversite tercih eğilimleri araştırılmıştır. Kartal İlçesi “İmam-Hatip Ortaoku-

lu öğrencilerinin lise tercihi yönelimlerini etkileyen faktörlerin incelendiği bu araştırmada ise; imam-hatip ortaokulu öğrencilerinin, lise tercihlerinde bulunurken, kişisel ve sosyal durumları, lise eğitim ortamları hakkında araştırma yapıp yapmadıkları, tercihlerinde aile ve çevresel faktörlerin etkili olup olmadığı, Liselere Geçiş Sınavı sonuçlarının tercihlerinde ne kadar etkili olduğu, mevcut durumdan memnun olup olmadıkları ile ilgili görüşleri araştırılmıştır. Ayrıca bu çalışmada; İmam-hatip ortaokulundan mezun öğrencilerin lise tercihlerinde hangi tür ortaöğretim kurumlarını seçtikleri ve seçimlerini etkileyen sebeplerle ilgili durumların tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu sebeple araştırmanın örneklemini kapsayan İmam Hatip Ortaokulları mezun öğrencilerinin tercih nedenlerinin hangi sebeplerle farklılıklar gösterdiğinin ortaya çıkarılması önemlidir. Ayrıca yapılan bu çalışma, hem ilgili literatüre katkı sağlamış olacaktır hem de Milli Eğitim Bakanlığımızın Vizyon politikalarında önemli bir yer tutan İmam-Hatip Ortaokulu ve Liselerinin yapılandırılmasına katkıda bulunacaktır.

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim(fenomenoloji) deseni ile yürütülmüştür. Fenomenoloji deseni, insanların yaşadıkları deneyimlerin anlamını ve içeriğini öğrenmeyi amaçlar. Fenomenoloji, düzenli, sistematik, eleştirel bilgi üretir ve araştırılan olgunun temel yapılarının tanımlanmasını ve araştırılmasını içerir (Dowling, 2007; Giorgi, 1997).

2.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu; 2019-2020 ve 2020-2021 Eğitim-Öğretim yılında İstanbul Kartal İlçesi İmam-Hatip Ortaokullarından mezun olan, çalışmaya gönüllü olarak katılmak isteyen 20 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemleri arasında yer alan "maksimum çeşitlilik" örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik yönteminde çeşitliliğin temel boyutları belirlenerek ve daha sonra mümkün olduğu kadar birbirinden farklı olayları bularak maksimum çeşitlilik oluşturulur. Bu örnekleme yöntemi; (1) benzersizliği belgelemek için yararlı olan her durumun yüksek kaliteli, ayrıntılı açıklamaları ve (2) heterojenliğin ortaya çıkmasından önemini alan ve durumlar arasında paylaşılan önemli

ortak kalıplardan dolayı önemli kazançlar sağlar (Patton, 2002). Çalışma grubunun çeşitliliğini sağlamak amacıyla farklı yüzdelik dilim aralığında puan alıp değişik okul türlerinde tercih yapan öğrenciler olmasına dikkat edilmiştir. Çalışma grubunun belirlenmesinde gönüllük esas alınmış olup görüşme yapılacak öğrencilere görüşmenin amacı izah edilerek, çalışma esnasında alınan ses kayıtlarının hiçbir şekilde başka kurum ve kişiler ile paylaşılmayacağı ve verdikleri bilgilerin sadece bu çalışma kapsamında kullanılacağı anlatılmıştır. Katılımcı öğrencilerin gizliliğini korumak amacıyla kodlar kullanılmıştır.

Katılımcı öğrencilere ilişkin bilgiler Tablo 1' de gösterilmektedir.

Tablo 1. Katılımcı Öğrencilerin Betimleyici Özellikleri

Katılımcı Öğrenciler	Cinsiyet	Mezuniyet Yılı	Sınav Yüzdelik Dilim Aralığı	Devam Ettiği Okul Türü
Ö1	Kız	2020	0,2	Proje AİHL
Ö2	Kız	2020	2,08	Proje AİHL
Ö3	Kız	2020	1,34	Fen Lisesi
Ö4	Erkek	2020	1,95	Fen Lisesi
Ö5	Kız	2021	2,43	Proje A.L
Ö6	Kız	2021	18,95	AİHL
Ö7	Kız	2021	0,22	Proje AİHL
Ö8	Kız	2021	8,53	Anadolu Lisesi
Ö9	Erkek	2021	3,49	Proje A.L.
Ö10	Kız	2020	3,1	AİHL
Ö11	Erkek	2020	48,21	Anadolu Lisesi
Ö12	Kız	2021	34,45	MTAL
Ö13	Erkek	2021	35,16	Özel A.L.
Ö14	Kız	2021	3,91	Proje A.L.
Ö15	Erkek	2020	2,40	Proje A.L.
Ö16	Kız	2021	8,11	Proje AİHL
Ö17	Kız	2021	37,18	Anadolu Lisesi
Ö18	Erkek	2020	12,78	Anadolu Lisesi
Ö19	Kız	2020	15,75	Anadolu İHL
Ö20	Kız	2020	1,12	Proje AİHL

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi ile toplanmıştır. Araştırmanın amacına uygun olarak ilgili literatür üzerinde araştırma yapılarak hazırlanan açık uçlu soruların bir araya getirilmesiyle oluşturulan görüşme formu, bir eğitim bilimci ve iki öğretmenden oluşan alanında uzman kişilerin görüşüne sunulmuştur. Uzmanların görüşü doğrultusunda yapılan düzeltmelerle görüşme formuna son şekli verilmiştir. Araştırmada kullanılan görüşme formunda, imam-hatip ortaokulundan mezun öğrencilerin lise tercihlerinde hangi tür ortaöğretim kurumlarını seçtikleri ve seçimlerini etkileyen sebeplerle ilgili durumların tespit edilmesi amacı ile dört adet açık uçlu soru yer almaktadır.

Araştırmayla ilgili veriler, Ekim 2022 tarihinde araştırmaya gönüllü olarak katılan öğrenciler tarafından belirlenen yer ve saatte yüz yüze gerçekleştirilen görüşmeler yoluyla elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarında kesinlikle isim verilmeyeceği, sadece kodlar kullanılacağı öğrencilere belirtilmiştir. Görüşmeye başlamadan önce araştırmacı tarafından ö öğrencilere, güvenlikleri ile ilgili belirtmek istediği bir düşünce veya sormak istediği bir soru olup olmadığı sorulmuştur. Görüşmenin kaydedilmesi için izin istenmiştir. Bu görüşmenin yaklaşık 10-25 dakika arası sürebileceği belirtilmiştir. Araştırma esnasında, görüşme formunda bulunan sorulara öğrenciler tarafından verilen yanıtlar, ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Gerçekleştirilen görüşmelerin ortalama süresi 15-20 dakika arasında değişmektedir. Görüşme formunda bulunan sorular aşağıda belirtilmiştir:

- 1- Lise tercihinize eğitiminizin hangi aşamasında karar verdiniz?
- 2- Lise Seçiminizde Kararlarınıza Etki Eden Sosyal Çevreler neler olmuştur?
- 3- Eğitim gördüğünüz lise türünü seçerken en çok dikkate aldığınız faktörler neler olmuştur?
- 4- Lise yerleştirme süreci sonunda tercihinizle ilgili neler söylemek istersiniz?

2.4. Verilerin Analiz Edilmesi

İmam-Hatip Ortaokulu öğrencilerinin lise tercihi yönelimlerini etkileyen faktörlerin incelendiği bu çalışmada; İmam-hatip ortaokulundan mezun öğrencilerin lise tercihlerinde hangi tür ortaöğretim kurumlarını seçtikleri ve seçimlerini etkileyen sebeplerle ilgili durumların tespit edilmesi amacı ile yapılan bu çalışmada yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler nitel veri analiz yaklaşımlarından içerik analizi ile çözümlenmiştir. İçerik analizi, toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması daha sonra ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi bununla beraber veriyi açıklayan temaların saptanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Görüşmeler bittikten sonra, ses kayıtları araştırmacılar tarafından bilgisayar ortamında yazıya dökülmüştür. Ses kayıtlarının yazıya dökümü yapılırken söylenen her söz duyulduğu şekliyle, hiç bir değişiklik yapılmadan görüşmeci ve görüşülen sırası takip edilerek yazıya çevrilmiştir.

Ses kayıtlarının yazıya dökümü yapılırken ortaya çıkan verileri öğretmenlerin kimlik bilgilerini paylaşmadan aktarabilmek ve herhangi karışıklığa neden olmaması bakımından ilk görüşülen öğrenciye Ö1 ve devamla görüşmede ki sırasına göre her bir öğrenciye sırasıyla "Ö2", "Ö3", "Ö4" ... "Ö15" şeklinde kodlar verilerek kayıtların yazıya dökümü işleminde bu kodlar kullanılmıştır.

Yazıya çevrilen ses kayıtları alanında başka uzman araştırmacılar bir eğitim bilimci iki öğretmen tarafından da değerlendirilerek tutarlı olup olmadığı kontrol edilmiştir

Görüşmelerin yazı dökümleri farklı araştırmacıların incelemesine sunularak bağımsız olarak kodlanması sağlanmıştır. Oluşturulan kodlar tekrar incelenmiş ve kod listesi oluşturulmuştur. Alıntı olarak kullanılacak cümleler belirlenmiş ve gerekli görüldüğü durumlarda alıntı olarak bu cümlelere yer verilmiştir. Daha sonra oluşturulan bu kodlar dört tema altında gruplanmıştır. Son olarak elde edilen kod ve alıntılar bu temalar altında yorumlanmıştır. Ayrıca, alt temaların hangi sıklıkta tekrar ettiği hesaplanarak frekans halinde tablolarda gösterilmiştir.

2.5. Geçerlik Ve Güvenirlik

Araştırmanın geçerliğini ve güvenilirliğini artırmak için yapılan çalışmalar şu şekildedir:

Araştırmanın iç geçerliğini artırmak için görüşme formu geliştirilirken ilgili literatürün taranması sonucunda konu ile ilgili bir kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. Yapılan içerik analizinde temalar ve alt temalar, araştırmanın amacına uygun kavramları kapsayacak ve uygun olmayan kavramları dışarıda bırakacak çerçevede belirlenmiştir. Ayrıca görüşme soruları, katılımcılardan elde edilen veriler ve verilerin yorumuna ilişkin uzmanların görüşü alınmıştır. Araştırmanın dış geçerliğini artırmak için araştırma süresi boyunca yapılanlar ayrıntılı bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda, araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama süreci, verilerin analiz edilmesi ve yorumlanması ayrıntılı bir biçimde açıklanmıştır.

Araştırmanın güvenilirliğini artırmak için elde edilen veriler üzerinde hiç bir değişiklik, ekleme-çıkarma yapılmadan olduğu gibi verilmiştir. Verilerin yazıya dökümü, kodlanması, tema ve alt temaların oluşturulması ve yorumlanması farklı araştırmacılar tarafından gerçekleştirilmiş ve tutarlılık incelenmesi yapılmıştır. Araştırma sürecinde yapılanlar ayrıntılı bir biçimde açıklanmıştır. Ayrıca elde edilen ses kayıtları ve ses kayıtlarının bilgisayara girilmesi ile elde edilen veriler, araştırmacılar tarafından saklanmaktadır.

Etik Kurul İzin Bilgileri

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur.

Etik Değerlendirmeyi Yapan Kurul Adı: İstanbul Medeniyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu

Etik Değerlendirme Kararının Tarihi: 03.01.2022

Etik Değerlendirme Belgesi Sayı Numarası: 2022/01-03

3.Bulgular

İmam-Hatip Ortaokulu öğrencilerinin lise tercih yönelimlerini etkileyen faktörlerin incelendiği bu araştırmanın bulguları, sorular bağlamında oluşturulan dört ana tema ve alt temalardan elde edilen kodlar bağlamında oluşturulan alt temalara ayrılarak ayrıntılı bir şekilde izah edilmeye çalışılmıştır.

1.Tema: İHO Öğrencilerinin Lise Seçimindeki Karar Verme Dönemleri

Bu araştırma kapsamında, İHO Öğrencilerinin Lise Seçimindeki Karar Verme Dönemleri

Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2.İHO Öğrencilerinin Lise Seçimindeki Karar Verme Dönemleri

Ana Tema	Alt Tema	Kod	f
İHO Öğrencilerinin Lise Seçimindeki Karar Verme Dönemleri	LGS Öncesi Karar Verme	Ortaokul Başlangıcı	2
		6. veya 7.Sınıf Düzeylerinde	3
		8.Sınıf Sınav Hazırlık Süreci	5
	LGS Sonrası Karar Verme	Sınav Sonuçları Öncesi	6
		Sınav Sonuçları Sonrası Tercih Dönemi	4

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan İHO öğrencilerinin lise seçimindeki karar verme dönemleri temasının LGS öncesi karar verme alt teması içerisinde üç farklı kod belirlenmiştir. Katılımcılar bu alt tema içerisinde lise tercih kararlarını en çok 8.sınıfta sınav hazırlık süreci içerisinde verdiklerini ifade etmişlerdir (f=5).Konuyla ilgili olarak;

Ö19: “Sekizinci sınıfta lise sınavına hazırlanırken hedefime göre çalışabilmek için karar verdim. Bundan önce düşündüğüm lise hedefleri hep öylesineydi. İşin içine girdikten sonra ciddiyeti kavrayıp tam hedefimi sonradan belirlemiştim.” şeklinde görüş belirtirken

Ö2: “8.sınıfta sınava hazırlanmaya başladığım zamanlardan itibaren sene sonuna kadar civardaki liseleri araştırarak kararımı verdim.”

Ö6 ise "Lise türü kararımı LGS hazırlık sürecinde netleştirdim." şeklinde kendilerini ifade etmişlerdir.

LGS öncesi karar verme alt teması altında öğrencilerin ifade ettiği diğer bir kod ise 6 veya 7.Sınıf düzeylerinde kararımı verdim (f=3) kodu olmuştur. Konu ile ilgili olarak;

Ö10: "Lise tercihime 6.sınıftayken karar vermiştim. Arkadaşımınla birlikte aynı liseye gidebilmek için ortak hayaller kurduk." şeklinde kendini ifade etmiştir.

LGS öncesi karar verme alt teması altında en az görülen kod (f=2) Ortaokul başlangıcı olmuştur. Konu ile ilgili olarak;

Ö20:"Ortaokula başladığımda çocukluk hayalim olarak okul türüne de okula da karar verdim."

Ö1,"5.sınıfta kararımı verdim daha sonraki yıllarda da değişiklik olmadı" şeklinde dile getirmişlerdir.

İHO öğrencilerinin Lise Seçimindeki Karar Verme Dönemleri temasının LGS sonrası karar verme alt teması altında ilk sırada "Sınav Sonuçları Öncesi" kodu görülmüştür(f=6). Konu ile ilgili olarak;

Ö6:"Lise tercihime 8. Sınıfta Deneme sınavlarından aldığım sonuçlara göre hangi okullara gidebileceğimi belirleyerek karar verdim..."

Ö11: "Okul türüne 8.sınıfta seviyemi gördükten sonra karar verdim..." şeklinde ifade etmişlerdir.

LGS sonrası karar verme alt teması altında Sınav Sonuçları sonrası kodu (f=4) olarak dile getirilmiştir. Konu ile ilgili olarak;

Ö15: "Okul türüne sınav puanım belli olduktan sonra karar verdim."

Ö3 : "Yüzdelerim belli olduktan sonra gideceğim okul türüne karar verdim." şeklinde ifade etmişlerdir.

2.TEMA: İHO Öğrencilerinin Lise Seçimindeki Kararlarına Etki Eden Sosyal Çevreler

İHO Öğrencilerinin Lise Seçimindeki Kararlarına Etki Eden Sosyal Çevreler Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3.İHO Öğrencilerinin Lise Seçimindeki Kararlarına Etki Eden Sosyal Çevreler

Ana Tema	Alt Tema	Kod	f
İHO Öğrencilerinin Lise Seçimindeki Kararlarına Etki Eden Sosyal Çevreler	LGS Öncesi Etkili Olan Sosyal Çevreler	Okul Rehberlik Servisi	3
		Sınıf Rehber Öğretmenleri ve Ders Öğretmenleri	7
	LGS Sonrası Etkili Olan Sosyal Çevreler	Arkadaş Çevresi	9
		Aile Bireyleri	10
		Okul Rehberlik Servisi	9
		Aile Bireyleri	11

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılan İHO öğrencilerinin lise seçimindeki kararlarına etki eden sosyal çevreler temasının LGS öncesi etkili olan sosyal çevreler alt temasında 4 farklı kod belirlenmiştir. Katılımcılar, sosyal çevreler içerisinde LGS öncesi kararlarında en fazla Aile Bireylerinin etkili olduğunu ifade etmişlerdir(f=10)

Konu ile ilgili olarak;

Ö20: “...Ailem de imam- hatibe daha sıcak baktığı için etkisi çok diyebilirim.”

Ö5:“...ailem benim kesinlikle imam hatip lisesine gitmemi istiyordu tercihimde çok etkili oldular.”

Ö13: “...sınavda Proje okullarını kazanacak puanı elde edemeyince ailem özel okula gitmem gerektiğini düşünerek beni özel okula yazdırdı. Ailem direkt etkili oldu diyebilirim.” şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir.

Tablo incelendiğinde katılımcıların LGS öncesi kararlarında etkili olan sosyal çevrelerden bir diğerinin de Arkadaş Çevresi olduğu gözlemlenmektedir(f=9).Konu hakkında katılımcı öğrenciler görüşlerini şöyle dile getirmişlerdir.

Ö9: "...Arkadaşlarımla çok görüştük ve birbirimizden ayrılmamak için puanlarımızda uygun olunca aynı okula gitmeye karar verdik."

Ö4: "...İmam-Hatipten üst dönem arkadaşımın gittiği okulu çok tavsiyesi oldukça etkili oldu diyebilirim."

Sınıf Rehber Öğretmenleri ve Ders Öğretmenlerinin araştırmaya katılan öğrencilerin LGS öncesi okul türü seçimlerini etkileyen faktörlerden olduğu gözlemlenmektedir (f=7). Konu ile ilgili olarak;

Ö3: "...sınıf öğretmenim doktor olma isteğimi bildiğinden fen lisesi seçmem konusunda çok yardımcı oldu çok tavsiye verdi ve okul türü seçimimde birebir etkili olduğunu söyleyebilirim."

Ö6: "...yedinci sınıftan itibaren her tür kafa karışıklığımda olduğu gibi lise türü seçimimde de Türkçe öğretmenim çok fikir verdi." Şeklinde kendilerini ifade etmişleridir.

Katılımcıların, LGS öncesi okul türü seçimlerini etkileyen faktörler incelendiğinde Rehberlik Servisinin diğer kodlardan daha az olduğu gözlemlenmektedir(f=3).Konu ile ilgili olarak;

Ö14: "...Sınav öncesi deneme sonuçlarıma göre ders çalışma planım ve hedeflediğim lise konusunda okul rehberlik servisi çok yardımcı oldu."

Ö10: "...Rehber Öğretmenimle sınava kadar çok görüşmelerim oldu okul türleri hakkındaki fikirlerinden çok faydalandım." şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılan İHO öğrencilerinin lise seçimindeki kararlarına etki eden sosyal çevreler temasının bir diğer alt temasının da LGS sonrası etkili olan sosyal çevreler olduğu; Aile Bireyleri (f=11) ve Okul Rehberlik Servisi (f=9) başlıklı kodları içerdiği gözlemlenmektedir. Konu ile ilgili olarak;

Ö17: "...sınavdan sonra istediğim puanı alamayınca rehberlik tercih sıralamamda çok yardımcı oldu, puanıma uygun yakın okulu tercih etmemde etkili oldu."

Ö12: "...Çok başarılı bir ortaokul hayatım yoktu sınav sonrası rehber öğretmenim ile bir meslek edinmem konusundaki görüşmeler sonucu lise türüne karar verdim." şeklinde kendilerini ifade etmişlerdir.

3.TEMA: İHO Öğrencilerinin Lise Türünü Seçerken En Çok Dikkate Aldığı Faktörler

İHO Öğrencilerinin Lise Türünü Seçerken En Çok Dikkate Aldığı Faktörlerle ilgili görüşlerini içeren analizler Tablo 4' te verilmiştir.

Tablo 4. İHO Öğrencilerinin Lise Türünü Seçerken En Çok Dikkate Aldığı Faktörler

Ana Tema	Alt Tema	Kod	f
İHO Öğrencilerinin Lise Türünü Seçerken En Çok Dikkate Aldığı Faktörler	Lise Türü Seçimlerini Etkileyen Öncelikli Faktörler	Lise Türünün YKS Başarı Düzeyi	5
		Mezun olunan okul türü ile ilgili olumlu tecrübeler	7
		Mezun olunan okul türü ile ilgili olumsuz tecrübeler	4
		Lise Türünde Öğretilen Yabancı Dil Çeşitliliği	3
		Liselere Geçiş Sınavında elde edilen puan	12
		Okula Ulaşım İmkânları ve Maddi Sebepler	5
		Aile Yönlendirmeleri	11
		Okullar Hakkında Yapılan Kişisel Araştırmalar (Sosyal Medya, Web Tanıtımları, Öğrenci Forumları)	4

Tablo 4 incelendiğinde araştırmaya katılan İHO öğrencilerinin lise türünü seçerken en çok dikkate aldığı faktörler temasının lise türü seçimlerini etkileyen faktörler alt temasında 8 farklı kod belirlenmiştir. Katılımcılar, Lise Türü Seçimlerini Etkileyen Faktörlerden en fazla Liselere Geçiş Sınavında elde edilen puanın etkili olduğunu ifade etmişlerdir (f=12).

Ö3: "...alabileceğim kadar yüksek bir puan alıp karar veririm diye plan yaptım puan sonrası en uygun yere giderim dedim ve gittim."

Ö18: "...Proje Anadolu lisesine gitmek isterdim lakin LGS puanımın izin verdiği bir okula gitmem gerekti." şeklinde kendilerini ifade etmişlerdir.

Katılımcılar Aile Yönlendirmelerinin lise türü seçimlerini etkileyen önemli faktörlerden olduğunu belirtmişlerdir (f=11). Kod ile ilgili olarak;

Ö2: "...O dönem biraz kararsızlık yaşadığım zorlu bir dönemdi. Ailem benim kesinlikle imam hatip lisesine gitmemi istiyordu. Ben de hedeflerimi o yönde belirlemiştim."

Ö4: "...Ablamın gittiği okulu onun memnuniyeti ve tavsiyesi ile seçtim. Lise seçimimi direkt abla tavsiyesi ile yaptım çokta düşünmedim." şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Mezun olunan okul türü ile ilgili olumlu tecrübeler de lise türü seçimini etkileyen faktörlerden olmuştur (f=7). Kod ile ilgili olarak;

Ö2: "... Mezun olduktan sonraki ilk aylarda aslında evime yakın iyi bir Anadolu lisesinde okuyabilecek olmam fikri mantıklı gelmişti. Ama zaman geçtikçe imam hatip lisesinin bana sadece akademik katkı değil bazı ahlaki değerler ve dini hassasiyete göre yaşama isteği kattığını gördükten sonra belki başka bir okulda bu değerleri bulamazdım diye düşündüm. Okulun değişik bir ruhu vardı, mezun olalı iki sene oluyor ama ben hala okulumu, arkadaş ortamını ve öğretmenlerimi çok özlüyorum, vakit buldukça ziyaret etmeye çalışıyorum. Tercihimi imam-hatip lisesinden yana kullanmamın yegâne sebebi imam-hatip ortaokulunda aldığım eğitim oldu diyebilirim."

Ö7: "...0.22'lik dilimle istediğim her liseye yerleşebilirdim ama ben imam-hatipli olarak devam etmek istedim. İmam-Hatipli olarak bu başarıyı yakaladım ve böyle devam etmek için Kartal Anadolu İmam-Hatip lisesini tercih ettim." şeklinde görüşlerini dile getirmişlerdir.

Lise Türünün YKS Başarı Düzeyi de katılımcıların tercihlerini etkileyen faktörlerden olmuştur (f=5). Kod ile ilgili olarak;

Ö1: "... Okulun çıkarmış olduğu başarılar, vermiş olduğu eğitim, öğretmen kadrosu en çok dikkate aldığım faktörlerdi."

Ö4: "...Okulun eğitim durumu ve mezun öğrencilerinin hangi üniversitelere gittiği konusu benim için tercih sebebiydi." şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Katılımcılar Lise türü tercihlerinde Okullar Hakkında Yapılan Kişisel Araştırmalarının da (Sosyal Medya, Web Tanıtımları, Öğrenci Forumları vb.) etkili olduğunu dile getirmişlerdir (f=4). Konu ile ilgili olarak;

Ö16: "...tercih aralığımda olan okulları web sitelerinden ve orada okuyan öğrencilerin forumlardaki görüşlerinden faydalandım."

Ö14: "...Yüzdelik dilimimin aralığında olan okulları sosyal medya üzerinden araştırarak tercih yaptım." şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir.

Okula Ulaşım İmkânları ve Maddi Sebeplerin katılımcıların lise tercih türü seçimlerinde etkili olduğu gözlemlenmiştir (f=5). Kod ile ilgili olarak;

Ö9: "...Yüzdelik dilimim Kartal'da sınavlı okula tutuyordu ama Küçük-yalı'ya taşınınca okul mesafesi ve maddi sebeplerden dolayı orada tercih yapmak zorunda kaldım.

Ö8: "...samimi arkadaşım Çamlıca lisesini tercih ederken okul servisi yolun uzunluğu ve aileme maddi sıkıntı olacağı için yakın okulları tercih ettim." şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir.

Mezun olunan okul türü ile ilgili olumsuz tecrübeler kodu (f=4) ile ilgili olarakta;

Ö15: "...İmam-Hatip Ortaokuluna aslında iyi bir ortaokul bulamadığım için gitmişim iyi de eğitim aldım ama beni bazı dersler çok zorladı ve lise de Anadolu lisesine gitmeye karar verdim." şeklinde kendini ifade etmiştir.

Katılımcılar lise türünde öğretilen yabancı dil çeşitliliğinin de seçimlerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir (f=3). Kod ile ilgili olarak;

Ö5: "...Benim hazırlıklar ilgimi çok çekti. İspanyolca gibi... Her yerde alamayacağım eğitimlerdi ve seçimimde çok etkili oldu."

Ö1: "...Hazırlıklı bir okul olmasına ve sadece bir yabancı dil seçimi ile kalmayacağım bir okul olmasına dikkat ettim." şeklinde kendilerini ifade etmişlerdir.

4.TEMA: İHO Öğrencilerinin Lise Yerleştirme Süreci Sonunda Tercihleriyle İlgili Görüşleri

İHO Öğrencilerinin Lise Yerleştirme Süreci Sonunda Tercihleriyle İlgili Görüşlerini içeren analizler Tablo 5' te verilmiştir.

Tablo 5. İHO Öğrencilerinin Lise Yerleştirme Süreci Sonunda Tercihleriyle İlgili Görüşleri

Ana Tema	Alt Tema	Kod	f
İHO Öğrencilerinin Lise Yerleştirme Süreci Sonunda Tercihleriyle İlgili Görüşleri	LGS Sonrası Okul Türünü Değiştirme İstekleri	LGS puanıma uygun başka bir okul türüne yerleşmek isterdim.	4
		LGS puanıma uygun başka bir okul türüne yerleşmek istemezdim.	16

Tablo 5 incelendiğinde araştırmaya katılan İHO Öğrencilerinin Lise Yerleştirme Süreci Sonunda Tercihleriyle İlgili Görüşleri temasında LGS yerleştirme sonrası okul türünü değiştirme istekleri ile ilgili alt tema sonucunda "LGS puanıma uygun başka bir okul türüne yerleşmek istemezdim." kodu (f=16). "LGS puanıma uygun başka bir okul türüne yerleşmek istemezdim." kodu ise (f=4) şeklinde gözlemlenmiştir. Katılımcı öğrencilerden 16 öğrenci, okullarına başladıktan sonra kendilerine yeniden tercih yapma imkânı tanınca da mevcut LGS puanları ile başka bir okula yerleşmek istemediklerini ifade etmişlerdir. Konu ile ilgili olarak;

Ö7: "...Dediğim gibi tercihim imam-hatip lisesinden yana yaptım ve hiç de pişman değilim."

Ö1: "...Tercih dönemi de bu bahsettiklerim tutmayınca bir kaç fen lisesi araştırmıştım ama sayılı Anadolu Liselerinden birindeyim ve iyi ki buradayım diyorum."

Ö13: "...LGS 'de iyi sayılabilecek bir dilime girdim ancak tercihim yüzdeliğimin tutmadığı bir liseden yana kullandım, başka bir tercihte bulunma-

dım. Bunun sonucunda adresle yerleştim. Ardından puanımın başta tutabileceği başka bir Anadolu lisesini tercih ettim ancak kontenjan dolayısıyla yerleşemedim ve özel okula kayıt oldum. Tercihimden memnunum değiştirmezdim.” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Katılımcı öğrencilerden 11’i ise okullarına başladıktan sonra kendilerine yeniden tercih yapma imkânı tanınsa okul türlerini değiştireceklerini ifade etmişlerdir. Konu ile ilgili olarak;

Ö12: “...kesinlikle değiştirdim düz bir liseye adres kaydı ile yerleşebirdim seçme şansım olsa idi.”

Ö8: “...Yüksek bir puanla adrese dayalı bir Anadolu Lisesine kayıt oldum puanıma yakın arkadaşlarım okul olarak daha kaliteli imam-hatip liselerine gitti bende isterdim şimdi olsa.” şeklinde görüşlerini dile getirmişlerdir.

4. Sonuç Ve Öneriler

4.1. Sonuç

Eğitim sistemimizde öğrencilerin ortaokul sonrası hangi eğitim programına kabul edileceğini belirlemek oldukça önem arz etmektedir. Öğrencilerin kendi istidatlarına uygun ortaöğretim kurumlarına yerleşebilmeleri, kariyerlerinde başarılı olma ve motive olma olasılıkları daha da artıracaktır. Kartal ilçesi imam hatip ortaokulu öğrencilerinin lise tercih yönelimleri ve yönelimlerini etkileyen faktörlerin incelendiği bu araştırmada; imam-hatip ortaokulundan mezun öğrencilerin lise tercihlerinde hangi tür ortaöğretim kurumlarını seçtikleri ve seçimlerini etkileyen sebeplerle ilgili durumlar tespit edilmiştir. İHO öğrencilerinin lise türü tercih nedenlerinin ortaya konulması; sosyal ve fen bilimleri, yabancı dil ağırlıklı ya da spor veya sanat alanlarında farklı öğretim programları uygulayan imam-hatip liselerinin, program geliştirme ve stratejik plan hazırlama çalışmalarına önemli veriler sağlayacaktır. Ayrıca bu araştırmanın örneklemini kapsayan imam hatip ortaokulları öğrencilerinin tercih nedenlerinin hangi sebeplerle farklılık gösterdiğinin ortaya konulması; hem ilgili literatüre katkı sağlamış olacaktır hem de Milli Eğitim Bakanlığımızın vizyon politikalarında önemli bir yer tutan imam-hatip ortaokulu ve liselerinin yapılandırılmasına katkı sağlayacaktır.

Araştırmanın sonuçlarına göre katılımcılar, İHO öğrencilerinin lise seçimindeki karar verme dönemleri teması altında lise seçimi karar verme dönemlerini Lise Giriş Sınavı öncesi ve sonrası şeklinde belirtirken, LGS öncesi süreçte en çok 8.sınıfta sınava hazırlık döneminde en az ise Ortaokul başlangıç dönemlerinde karar aldıklarını, LGS sonrası süreçte ise sınav bitiminde kararlarının şekillendiği bununla birlikte alt yaşlardan daha çok üst yaşlarda ve hedef zamana yaklaşıldığında karar verme eğiliminin arttığı sonuçlarına ulaşmıştır. Öğrencilerin yaşları büyüdükçe ve üst sınıf düzeylerinde eğitim aldıkça daha yüksek farkındalığa sahip olması beklenen bir sonuçtur. Ancak bu çalışma, sadece sınıf düzeyinin belirleyici etken olmadığı yüksek yüzdelerle dilime sahip olup sınavla öğrenci alan okul türlerine yerleşen öğrencilerin tercihlerine erken dönemlerde karar verdikleri, akademik başarısı geride olan öğrencilerin kararları için sınav sonrası dönemi beklediklerini göstermektedir. Bir üst öğrenime geçiş yapacak öğrencilerin başarı düzeylerine olumlu etkilerde bulunmak amacıyla kariyer gelişimlerinde erken farkındalık oluşturulması ayrıca önem arz etmektedir. Çalışmada elde edilen bu bulgular; İlköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin yaşları büyüdükçe ve üst sınıf düzeylerinde eğitim aldıkça kariyer gelişimi ve farkındalık düzeylerinin de ilerlediğini savunan önceki araştırmaların (Can ve Taylı, 2014) sonuçları ile benzerlik göstermiştir. Ayrıca Super'in (1963) "Öğrencilerin yaşları ilerledikçe ve eğitim düzeyleri arttıkça kariyer gelişimlerinin de ilerlemesi gerektiğini" savunan teorik görüşlerini de desteklemektedir.

İHO öğrencilerinin lise seçimindeki kararlarına etki eden sosyal çevreler teması dikkate alındığında ise temanın LGS öncesi ve sonrası etki eden sosyal çevreler şeklinde alt boyutlara ayrıldığı, öğrencilerin kararlarına etki eden öncelikli sosyal çevrenin her iki alt temada da Aile bireyleri olduğu ancak Aile bireylerinden sonra LGS öncesi dönemde arkadaş çevresinin, LGS sonrası dönemde ise okul rehberlik servisinin daha etkili olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca LGS öncesinde sınıf rehber ve branş öğretmenlerinin, okul rehberlik servisinden daha etkili oldukları sonuçlarına ulaşılmıştır. Ailelerin çocuklarının kariyer belirleme sürecinde etkili olmaları ya da hedef belirleme ve mesleki seçimler konularında yönlendirmeler yapmaları ilköğretim çağında bulunan öğrencilerin arkadaş çevrelerinden etkilenmeleri beklenen sonuçlardır. Bu bulgu; ebeveynlerin çocuklarının mesleki hedeflerini belirleme ve bunda ısı-

rarcı olma olasılıkları yüksek olduğu sonucuna ulaşan Kuzgun (2006) araştırması ile benzerlik göstermiştir. Ancak LGS sonrası lise seçimine etki eden faktörlerden okul rehberlik servisinin, aile kadar etkili bir unsur olarak ortaya çıkmasına rağmen LGS öncesi lise seçimi kararlarına sınıf rehber ve branş öğretmenlerinin, okul rehberlik servisinden daha etkili olmaları sonucu ile Yeşilyaprak (2009)'ın öğrencilerin en fazla kişisel-sosyal rehberliğe ilişkin nedenlerle rehberlik servislerine başvurdukları eğitsel ve mesleki rehberliğe bağlı nedenler ile daha az başvurdukları sonucu ile ayrılmaktadır.

İHO öğrencilerinin lise türünü seçerken en çok dikkate aldığı faktörler teması incelendiğinde lise türü seçimlerini etkileyen sekiz faktör ortaya çıkarılmıştır. Liselere Geçiş Sınavında elde edilen puan, aile yönlendirmeleri ve lise türünün YKS başarı düzeyi faktörleri, katılımcıların lise türü seçimlerini yaparken en fazla dikkate aldığı faktörler olarak belirlenmiştir. Araştırmada elde edilen bu bulgular, Atılğan (2018)'in öğrenciler genelde aldıkları puan yüksekliğine bağlı olarak tercih yapma yönelimlerine sahiptir sonucu ile benzerlik göstermektedir. Ayrıca Sarier(2010)'un, öğrencilere kaliteli eğitim öğretim olanağı sunan ve fiziki imkânları yeterli düzeyde olan iyi bir lise türüne yerleşilebilmesinin, iyi bir üniversiteyi kazanmanın habercisi niteliğindedir bulgularını da desteklemektedir. Temanın bir diğer kodu olan lise türünde öğretilen yabancı dil çeşitliliğinin, özellikle yüksek yüzdelerle dilime sahip öğrencilerin lise türü seçimlerinde etkili olması Cengiz, Titrek ve Akgün (2007)'ün ortaöğretim kurumunun nitelikli bir yabancı dil eğitimi vermesi öğrenciler için tercih sebebi olmaktadır sonucu ile benzerlik göstermiştir. Öğrencilerin okula ulaşım imkânları ve maddi sebeplerin yanında tercih edeceği okullar hakkında sosyal medya, web tanıtımları ve öğrenci forumları üzerinden yaptıkları kişisel araştırmalarının da lise türü seçimlerini yaparken dikkate aldıkları diğer unsurlardan olmuştur. Araştırma evreninin Kartal İlçesindeki İmam-Hatip Ortaokulu öğrencileri olması sebebiyle literatürdeki diğer çalışmalardan farklı olarak mezun olunan okul türü ile ilgili olumlu ve olumsuz tecrübelerde öğrencilerin liselerde devam edecekleri okul türü seçimlerinde etkili olmuştur Literatür incelendiğinde bu konu ile ilgili çalışmanın olmaması bu çalışmadan elde edilen bulguların literatüre katkı sağlayarak bundan sonra yapılacak diğer araştırmalara örnek teşkil etmesi beklenmektedir.

IHO öğrencilerinin lise tercih türünü değiştirme istekleri temasında LGS yerleştirmeleri sonrası okul türünü değiştirmek istekleri alt temasında sınav sonrası yerleştirmeleri sonrası katılımcıların büyük çoğunluğunun okul türlerini değiştirmek istemedikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların tercihleri ile gittikleri okula uyum sağladıkları ve beklentilerinin karşılandığı memnuniyet düzeylerinin yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir. Araştırmanın alt temasında elde edilen bu sonuç; Kayıkcı ve Sayın (2010)'un genel olarak liselerde öğrencilerin öğrenim gördükleri okullardan orta düzeyde memnun oldukları saptanmıştır sonucu ile farklılık göstermiştir.

4.2.Öneriler

Yapılan araştırmanın sonuçlarına göre; literatür ile ilgili araştırma yapan araştırmacılara, imam-hatip ortaokulları ve liselerinde görev yapan yönetici ve öğretmenlere yönelik aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

- Özellikle sınav puanı yüksek olan öğrencilerin Lise türü seçimlerine diğer öğrencilerden daha önceki sınıf düzeylerinde karar verdikleri ve bu sebeple; ilgili öğrenciler tespit edilerek mesleki rehberlik çalışmalarına erken sınıf düzeylerinde ağırlık verilebilir.

- LGS öncesi ve LGS sonrası tercih dönemlerinde öğrencilerin kararlarına en fazla etki eden faktörün aile bireyleri olarak tespit edilmesi sebebiyle; mesleki rehberlik seminer ve eğitimlerinde aile bireylerine önem verilebilir.

- Sınıf rehber ve branş öğretmenlerinin öğrencilerin karar alma süreçlerinde etkili bir faktör olarak tespit edilmesi sebebiyle; mesleki ve kariyer rehberliği faaliyetlerinde öncelikli olarak işe koşulmaları sağlanabilir.

- Öğrencilerin lise türü seçimlerinde okulların web sayfası ve sosyal medya kanallarını sık kullanması sebebiyle; okul web sayfalarının ve sosyal medya platformlarının öğrencilerin araştırmalarında faydalanabileceği şekilde düzenlenmesi sağlanabilir.

- Araştırmaların bulgularına göre mezun olunan imam-hatip ortaokulu ile ilgili olumlu tecrübelerin yanında olumsuz tecrübelerinde öğrencilerin seçimlerini etkilemesi sebebiyle; okul kültürü oluşturma ve öğrencilerin aidiyet duygularının artırılmasına yönelik kurum içi faaliyetlere ağırlık

verilebilir. Ayrıca okul yönetimlerinin ve öğretmenlerinin konu ile ilgili akademik eğitimlere katılımları artırılabilir.

- Lise türü programlarında uygulanan yabancı dil çeşitliliğinin öğrenci seçimlerini etkileyen faktörlerden olması sebebiyle; ortaöğretim kurumlarında uygulanan mevcut ikinci yabancı dil eğitiminin niteliğinin artırılması ayrıca seçmeli yabancı dillerin çeşitliliğinin farklılaştırılması sağlanabilir.

Kaynakça

- Atli, A. ve Gür, S.H. (2019). Lise öğrencilerinin meslek tercihleri ve bu tercihlerine etki eden faktörler. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(1), 32-53.
- Atılgan, H. (2018). Türkiye’de kademeler arası geçiş: Dünü-bugünü ve bir model önerisi. *Ege Eğitim Dergisi*, 19(1), 1-18.
- Aykaç, N. ve Atar, E. (2014). Geçmişten günümüze ilköğretimden ortaöğretime geçiş sisteminin değerlendirilmesi. Akdoğanbulut-İnsan, A. ve Yavuz-Akengin, A (Eds.), İçinde Cumhuriyet’in kuruluşundan günümüze eğitimde kademeler arası geçiş ve yeni modeller uluslararası kongresi (ss. 83-104). Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.
- Bacanlı, F. (2012). Kariyer Karar Verme Güçlükleri ve Meslek Seçimine İlişkin Akılcı Olmayan İnançların İlişkisi. *Turkish Psychological Counseling ve Guidance Journal*, 4(37).
- Can, A.ve Taylı, A. (2014). Ortaokul öğrencilerinin kariyer gelişimlerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- Cengiz, G., Titrek, O.ve Akgün, Ö. E. (2007). Öğrencilerin ortaöğretim kurumu tercihinde okullarla ilgili faktörlerin etkisi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 4(1), 1-22.
- Çakır, M. A. (2004). Mesleki karar envanterinin geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 1-14.

- Dowling, M. (2007). From Husserl to van Manen. A review of different phenomenological approaches. *International Journal of Nursing Studies*, 44(1), 131-142.
- Gati, I.ve Saka, N. (2001). Internet-based versus paper-and-pencil assessment: Measuring career decision-making difficulties. *Journal of Career Assessment*, 9(4), 397-416.
- Giorgi, A. (1997). The Theory, Practice, and Evaluation of the Phenomenological Method as a Qualitative Research Procedure. *Journal of Phenomenological Psychology*, 28(2), 235-260. <https://doi.org/10.1163/156916297X00103>
- Kayıkçı, K.ve Sayın, Ö. (2010). Ortaöğretim Kurumlarında Öğrenim Gören Öğrencilerin Okuldan Memnuniyet Düzeyleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 40(187), 207-224.
- Kuzgun, Y. (2006). İlköğretimde rehberlik. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(8).
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) (2021a). Milli eğitim istatistikleri örgün eğitim 2020-2021. https://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=424
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) (2021b). Milli eğitim istatistikleri örgün eğitim 2021-2022. https://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=460
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) (2018). <https://www.meb.gov.tr/LGS-kapsamindaki-merkezi-sinav-1-hazirandayapilacak/haber/17534/tr> adresinden alındı.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) (1973). Milli eğitim temel kanunu. Ankara.
- Öcal, M. (2015). Düünden Bugüne İmam Hatip Liseleri (1913-2013). 100. Yılında İmam Hatip Liseleri Sempozyumu, Dem Yayınları.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

- Sarier, Y. (2010). Ortaöğretime Giriş Sınavları OKS-SBS ve PISA Sonuçları Işığında Eğitimde Fırsat Eşitliğinin Değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 107-129.
- Super, D. E. (1963). The definition and measurement of early career behavior: A first formulation. *Personel and Guidance Journal*, 41.
- Yeşilyaprak, B. (2009). Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik alanının geleceği: yeni açılımlar ve öngörüler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42 (1), 193-213.
- Yıldırım, A.ve Simsek, H. (2018). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (11 baski: 2018).
- Yılmaz S. (2017). Merkezi sınavların okul kültürüne yansımalarının değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne*.